

Nr 75.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående beredande av sjukhusvård i Sverige åt krigsinvalider från Finland m. m.; given Stockholms slott den 16 februari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för utrikes-, försvars- och finansdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

Överstyrelsen för svenska röda korset har i skrivelse den 6 februari 1940 påkallat åtgärder för omhändertagande i Sverige av krigsskadade finska medborgare. Till stöd härför anföres bland annat:

I samma mån som finsk-ryska kriget intensifierades och de sårades antal växte, bleve uppenbarligen den finska krigssjukvårdens uppgift allt svårare att fylla och mera betungande för personalen. Härtill komme, att de upprepade bombanfallen även emot rödakorsmärkta sjukhus utsatte de där vårdade för än större lidanden och stundom för livets förlust.

Med anledning härav hade svenska röda korsets överstyrelse dryftat ett förslag att föranleda och i sin mån också medverka till att svårt sårade finska krigsmän, vilka av krigssjukhusens läkare förklarats krigstjänstodugliga för minst ett år framåt, måtte få till överkomligt antal överföras till Sverige för att där mottagas till vård å för ändamålet lämpliga sjukhus. Detta fordrade emellertid medverkan av statsmyndigheter ävensom disposition av statsmedel.

Samtidigt hade den av Kungl. Maj:t tillsatta kommittén för handhavande av hjälpverksamheten för flyktingar från Finland, benämnd »centrala finlandshjälpen», för sin del umgåtts med planer att söka medverka till överförande av finska krigsinvalider till omvårdnad i Sverige. Samarbete hade därför ägt rum mellan sagda kommitté och svenska röda korsets överstyrelse, och komme detta att intensifieras, så snart förutsättningar härför föreläge och Kungl. Maj:t tagit ställning till frågan.

I anslutning härtill har överstyrelsen i samråd med centrala finlandshjälpen hemställt, att erforderliga åtgärder måtte vidtagas för att de båda omnämnda förslagen måtte kunna realiseras.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse har i utlåtande den 9 februari 1940 förklarat, att den icke hade något att erinra mot sistnämnda förslag samt vore beredd att i sin mån medverka till förslagens genomförande.

Vid sidan härav har *svenska landstingsförbundets styrelse* i skrivelse den 30 januari 1940 riktat uppmärksamheten på frågan om bestridandet av kostnaderna för sjukhusvård i Sverige åt evakuerade finska medborgare. Förbundsstyrelsen yttrar härutinnan följande.

Enligt landstingens bestämmelser rörande legosängsavgifter uttoges för utläningar, såvida de icke vore mantalsskrivna i Sverige eller avsåges skola bliva detta, legosängsavgift såsom för utomlänspatienter eller i några fall med ännu högre belopp. Det måste uppenbarligen i regel vara synnerligen svårt eller rent av omöjligt för de evakuerade själva att erlægga dessa relativt höga avgifter. Man kunde knappast heller förutsätta, att de familjer, ofta å landsbygden och med begränsade inkomster, som tagit hand om evakuerade finska kvinnor och barn, skulle kunna gälda berörda avgifter utöver sina kostnader i övrigt för dessa personer.

Under sådana förhållanden återstode endast fattigvårdsvägen. Vid behov av sjukhusvård skulle sålunda de evakuerade finska medborgarna vända sig till vederbörande fattigvårdsstyrelse, vilken finge svara för vårdkostnaderna och sedermera av staten söka ersättning för desamma. Emellertid syntes det av olika skäl mindre lämpligt att välja denna väg.

Ifrågasätts kunde därför, om det icke vore enklast, att landstingen ändrade sina bestämmelser därhän, att endast inomlänspatientavgift uttoges av hit hörande personer. Emellertid måste även i detta fall fattigvården ofta träda hjälpande emellan. Därtill komme, att olika landsting skulle drabbas väsentligt olika. Inomlänspatientavgiften täckte endast en bråkdel av de verkliga sjukhuskostnaderna, och då det kunde förväntas, att i första hand de norrländska länen, som vore synnerligen hårt skattetyngda, finge emottaga största delen av de evakuerade finska medborgarna, skulle landstingen i dessa få vidkännas synnerligen betydande kostnader för sjukhusvård åt sagda personer, medan sydligare landsting åsamkades kanske mycket obetydliga kostnader. Ej heller denna utväg kunde därför förordas.

Sociala försvarsberedskapskommittén hade i ett nyligen avgivet betänkande framlagt vissa förslag beträffande sjukhjälp åt svenskar, som evakuerades.

Detta förslag innebure, att sjukhusen vid vård av evakuerade skulle erhålla ersättning av statsmedel för de verkliga kostnaderna med avdrag för den avgift, beräknad enligt för inomlänspatienter gällande grunder, som den sjuke själv eventuellt erlagt. I yttrande den 15 januari 1940 hade landstingsförbundets styrelse för sin del tillstyrkt detta förslag. Om ersättningen för vård av evakuerade finska medborgare kunde ordnas på ett liknande sätt, skulle tydligen såväl ur de sjukas som ur sjukhusägarnas synpunkt stora fördelar vinnas. De sjuka hade, i den händelse de själva eller de familjer, hos vilka de vistades, kunde gälda kostnaderna, allenast att erlægga en blygsam avgift och, om de själva icke kunde erlægga denna, skulle den besvärliga och mindre tilltalande omvägen via fattigvården undvikas. För sjukhusägarna innebure systemet den fördelen, att de erhöle ersättning för sina kostnader och att de hårdast skattetyngda länen icke belastades mera än andra.

Under åberopande av vad sålunda anförts har förbundets styrelse hemställt, att evakuerade finska medborgare måtte likställas med svenska evakuerade medborgare med avseende å gäldandet av kostnaderna för sjukhusvård.

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 10 februari 1940 till behandling upptagit såväl röda korsets som svenska landstingsförbundets förenämnda framställningar. Styrelsen anför därvid bland annat:

Medicinalstyrelsen hölle före, att det syftemål, som avsåges med svenska röda korsets framställning, borde kunna förverkligas och uttalade sin anslutning till densamma.

Ifrågavarande finska invalider borde kunna för vård emottagas på statens eller av staten understödda sjukhus ävensom på de lasarett och därmed jämförliga civila sjukvårdsanstalter, vilka upprättats såsom beredskapssjukhus. För vård av finska invalider skulle i första hand vissa annexlokaler till beredskapssjukhusen disponeras, utvalda så att det civila livet stördes så litet som möjligt.

Transporterna till de svenska sjukhusen syntes böra ordnas av svenska röda korset, som härför borde tilldelas statsbidrag. Till transport borde ifrågakomma invalid, som vårdats eller vårdades på de finska sjukhusen. Sedan de sjuka tillfrisknat så, att de icke längre behöfve vård å slutet anstalt i Sverige, borde de beredas kost och logi genom försorg av centrala finlandshjälpen i samarbete med svenska röda korset, vilka för detta ändamål borde tillerkännas erforderligt statsbidrag. Utgångspunkten borde vara, att svenska staten tillsvidare bestrede hela kostnaden för invalidernas vård, såväl under den tid de vistades på sjukhus som, såvida icke medel på annat sätt ställdes till förfogande, sedan de från sjukhuset utskrivits.

Samma rätt att utan kostnad vid sjukdom vårdas på svenskt sjukhus, där plats kunde beredas, borde tillkomma i svenska landstingsförbundets framställning avsedda evakuerade personer, vilka insjuknat i Sverige. Rätten borde avse de personer, som evakuerats från Finland efter viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt. Personer, som så kunde, borde själva erlægga vårdavgift, och borde denna avgift utgå med ett för hela landet enhetligt belopp av tre kronor. Skillnaden mellan detta belopp och verkliga vårdkostnaden borde i sådant fall ersättas av statsmedel. Närmare föreskrifter om behovsprövningen skulle av Kungl. Maj:t utfärdas.

Beträffande sättet för beräkandet av den verkliga kostnaden för de sjukas vård respektive statens ersättande av densamma, ville styrelsen föreslå, att överenskommelse träffades med svenska landstingsförbundet och sedermera, efter det ett normalförslag i samråd med landstingsförbundet upprättats, separat med vederbörande landstings förvaltningsutskott.

På grund av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* medgiva, att från Finland inkomna invalider ävensom från Finland evakuerade, som insjuknat i Sverige eller i övrigt erforderade sjukhusvård, finge på statens bekostnad vårdas å svenska sjukhus, antingen statens, med statsmedel understödda sjukhus eller landstingens beredskapssjukhus, *dels* anvisa medel såväl till transporten av dessa personer som ock för deras vård å anstalterna och för eftervården, sedan de från anstalt utskrivits, vare sig denna vård hade medicinsk eller social karaktär.

Över medicinalstyrelsens förslag hava styrelserna för svenska stadsförbundet och svenska landstingsförbundet avgivit yttranden.

Styrelsen för *svenska stadsförbundet* har för sin del tillstyrkt bifall till medicinalstyrelsens förslag. Styrelsen utgår därvid från att ersättningsfrågor beträffande invalidvård å sjukhus i stad utanför landsting bedömas efter samma grunder, som komma att tillämpas för landstingsstädernas sjukhus.

Styrelsen för *svenska landstingsförbundet* yttrar:

Syftet med den av överstyrelsen för svenska röda korset gjorda framställningen syntes förbundsstyrelsen behjärtansvärt. Så länge fred ännu rådde i vårt land, torde möjlighet föreligga att här bereda ett antal av dessa invalider erforderlig sjukhusvård. Härför borde vissa statliga sjukhus kunna komma ifråga, bland annat det nyöppnade karolinska sjukhuset och i viss mån även garnisonssjukhuset i Stockholm. Ytterligare vårdplatser torde emellertid bliva erforderliga, och en medverkan från de civila sjukhusägarna i förevarande avseende syntes därför ofrånkomlig. Som ett allmänt önskemål ville styrelsen uttala, att vården av dessa invalider ordnades på så sätt, att minsta möjliga olägenheter uppstode för den civila sjukvården. Då sjukhusen vid denna tid på året i regel vore fullbelagda, syntes det bliva nödvändigt att för nu ifrågasatta vård taga i anspråk vissa beredskapssjukhus. Lämpligt torde ur flera synpunkter vara, att vården av dessa invalider i möjligaste mån koncentrerades. I första hand borde för denna vård sådana sjukhus komma ifråga, som hade närbelägna reservutrymmen, vilkas ianspråktagande icke medförde något större avbräck för den verksamhet, som i vanliga fall vore dit förlagd.

Beträffande formen för landstingssjukhusens ianspråktagande för nu berörda vård syntes det lämpligt, om överenskommelse härom frivilligt kunde träffas med vederbörande landsting. Då det emellertid i vissa fall kunde uppstå svårigheter för landstingen att för detta ändamål få disponera erforderliga lokaler, kunde ifrågasättas, att lagen om sjukhusvård i krig gjordes tillämplig beträffande de landstingssjukhus, som avsåges skola tagas i anspråk för denna vård.

Vad anginge kostnaderna för vården av de finska invaliderna syntes det själfvallet, att dessa borde åvila staten, oavsett å vilket sjukhus vården ägde rum. Statens ersättning borde i princip täcka sjukhusets självkostnad för vården med bortseende från utgifter för ränta och amortering. Emellertid skulle det leda till synnerligen besvärliga uppgörelser, därest ersättningen skulle avpassas efter vårdkostnaden vid varje särskilt sjukhus. Det syntes därför nödvändigt, att ett enhetligt ersättningsbelopp fixerades för hithörande vård. I lagen om sjukhusvård i krig förutsattes, att ersättningsanspråk för vård av krigsskadade skulle prövas i den ordning, som vore stadgad beträffande rekvisition för krigsmaktens behov, och i yttrande den 15 sistlidna januari över sociala försvarsberedskapskommitténs förslag angående utrym-

ningshjälp m. m. hade förbundsstyrelsen tillstyrkt, att ersättning för sjukhusvård upptoges i rekvisitionstaxan.

För här ifrågavarande vård hade förbundsstyrelsen intet att erinra mot det tillvägagångssätt, som av medicinalstyrelsen föreslagits. Då en dagkostnad om cirka 8 kronor för närvarande vore vanlig vid landstingssjukhusen, syntes detta belopp preliminärt kunna läggas till grund för statens ersättning i förevarande fall. Med hänsyn till svårigheten att med någon säkerhet bedöma, huru stora driftkostnaderna kunde bliva vid de sjukhus, som avsåges skola tagas i anspråk för nyssnämnda invalidvård, borde möjlighet lämnas öppen att framdeles jämka ersättningen efter ett genomsnitt av de faktiska dagkostnaderna vid ifrågavarande sjukhus.

Vad slutligen anginge frågan om gäldandet av kostnaderna för evakuerade finska medborgares sjukvård, funne även förbundsstyrelsen lämpligt, att en enhetlig dagavgift fastställdes för de finska medborgarna, som själva kunde erlägga sådan avgift. Mot det föreslagna beloppet, tre kronor per dag, hade styrelsen intet att erinra. Prövningen, huruvida patienten själv kunde erlägga denna avgift, syntes ej böra göras alltför omständlig. Möjligen kunde denna prövning anförtros åt vederbörande syssloman.

Såsom av det anförda framgår föreligga till behandling tre skilda spörsmål, nämligen 1) vilka möjligheter erbjuda sig att för vård i Sverige mottaga krigsskadade från Finland, 2) huru skola kostnaderna för en dylik hjälp bestridas och 3) huru skola kostnaderna för sjukhusvård i Sverige åt eljest evakuerade finska medborgare bestridas.

*Departements-
chefen.*

Beträffande den första frågan torde till en början på grundval av den verkställda utredningen kunna konstateras, att möjligheter för närvarande föreligga att i viss utsträckning bereda sjukhusvård här i riket åt krigsskadade från Finland. Humanitära skäl synas mig bjuda, att dessa möjligheter utan dröjsmål ställas till förfogande för vård av sådana finska medborgare eller andra i kriget deltagande personer, som till följd av krigsskada blivit eller kunna antagas bliva invalider. För ändamålet böra, där så lämpligen kan ske, i första hand tagas i anspråk sjukvårdsanstalter, som ägas av staten eller för vilkas drift staten i sista hand svarar. Därutöver torde möjlighet böra förefinnas att mottaga dylika patienter å landsting, kommun eller annan tillhöriga sjukhus eller lokaler, främst sådana som tjänstgöra eller avses tjänstgöra såsom beredskapssjukhus. Det är ur olika synpunkter önskvärt, att vården av dessa patienter i görligaste mån koncentreras, men detta får givetvis icke leda till att den sjukvård eller verksamhet i övrigt, som för närvarande är förlagd till respektive lokaler, i otillbörlig grad åsidosättes. Jag utgår från att, där fråga uppkommer om anlitande av andra lokaler än dem, som tillhöra staten, svårigheter icke skola möta att genom frivilliga överenskommelser med vederbörande ägare anskaffa erforderligt antal vårdplatser.

I fråga om kostnaderna för invalidernas sjukhusvård delar jag den av medicinalstyrelsen och svenska landstingsförbundets styrelse hävdade uppfattningen, att desamma böra i princip åvila staten, oavsett å vilket sjukhus vården lämnas. Preliminärt synes man därvid beträffande lasaretten och därmed jämställda sjukhus böra utgå från en vårdkostnad av 8 kronor per underhållsdag, med rätt för vederbörande sjukhusägare att på grundval av verifierade räkenskaper efter ansökan erhålla den ytterligare ersättning, som kan befinnas befogad

med hänsyn till genomsnittskostnaden för underhållsdag under det kalenderår vården ägt rum, sedan eventuella utgifter för räntor och amorteringar frånräknats.

Transporten från finska gränsen till sjukhuset torde, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, lämpligen böra handhas av svenska röda korset under ekonomisk medverkan av staten. Vid förfrågan har ock röda korsets överstyrelse förklarat sig villig att åtaga sig denna uppgift. Efter utskrivningen från sjukhus böra invaliderna, i den mån så erfordras och ske kan, beredas lämplig eftervård och yrkesutbildning, vilken senare i viss omfattning torde kunna förläggas till vanförestalterna. I sista hand böra de, där ej andra möjligheter erbjuda sig, omhändertagas av centrala finlandshjälpen i samarbete med röda korset. Kostnaderna för utbildning och uppehälle efter utskrivningen från sjukhus böra, om andra medel ej stå till förfogande, i första hand bestridas av svenska staten. Huru dessa kostnader skola slutligen gäldas torde få upptagas till prövning i ett senare sammanhang.

Vad slutligen angår frågan om bestridandet av kostnaderna för de eljest evakuerade finska medborgarnas sjukhusvård, har jag intet att erinra mot medicinalstyrelsens förslag, att staten från den dag, Kungl. Maj:t kan komma att bestämma, tills vidare svarar jämväl för dessa kostnader, samt att, där förhållandena så medgiva, av patienten uttages en dagavgift av 3 kronor. Prövningen härav synes böra tillkomma sjukhusledningen i anslutning till vissa av Kungl. Maj:t utfärdade närmare föreskrifter.

Statens kostnader för de sålunda ifrågasatta hjälpåtgärderna äro uppenbarligen svåra att nu uppskatta. På grundval av vissa under hand lämnade upplysningar finnes emellertid anledning antaga, att antalet hit transporterade finska invalider skall under den närmaste tiden begränsa sig till omkring 1,000. Utgår man härifrån, skulle statens utgifter för invalidernas sjukhusvård efter en vårdkostnad av 8 kronor per underhållsdag komma att uppgå till omkring $(1,000 \times 8 \times 30)$ 240,000 kronor per månad. Då åtskilliga torde kunna utskrivas från sjukhus efter 1 à 2 månader, lära kostnaderna för sjukhusvården under innevarande budgetår kunna uppskattas till i runt tal 500,000 kronor. Härtill komma utgifter för invalidernas transport inom Sverige samt för deras utbildning och uppehälle efter utskrivningen från sjukhus, vilka kostnader rimligen synas kunna beräknas till något lägre belopp än för sjukhusvården, förslagsvis till 400,000 kronor.

Statens utgifter för de eljest evakuerades sjukhusvård torde icke behöva beräknas högre än till 100,000 kronor för innevarande budgetår. Sammanlagt skulle alltså ett belopp av $(500,000 + 400,000 + 100,000)$ 1,000,000 kronor erfordras för nu angivna ändamål.

Medel för täckande av dessa utgifter torde böra äskas såsom reservationsanslag å tilläggsstat II till riksstaten för nu löpande budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de grunder för bestridandet av kostnader för sjukhusvård i Sverige åt krigsinvalider från Finland m. m., som jag i det föregående förordat,

dels ock till Beredande av sjukhusvård i Sverige åt krigsinvalider från Finland m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.
